

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการพัฒนาสมรรถนะข้ามพหุสั:

กรณีศึกษาประเทศฟินแลนด์

PHENOMENON BASED LEARNING FOR THE DEVELOPMENT OF TRANSVERSAL COMPETENCIES: A CASE STUDY FROM FINLAND

ออมวจี พิบูลย์

Ormwanjee Pibool

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

Email : ormwanjee.p@rmutsb.ac.th

Received September 2, 2021; Revised September 11, 2021; Accepted November 1, 2021

บทคัดย่อ

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นหนึ่งในทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะข้ามพหุสัและทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสารและร่วมมือกับผู้อื่น ทักษะด้านการคิดแบบยืดหยุ่นและคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการนำเอาปรากฏการณ์จริงมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ผู้เรียนศึกษาปรากฏการณ์แบบองค์รวมตามสภาพจริงในลักษณะของการบูรณาการข้ามวิชา เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และอยู่ในสถานะผู้สร้างความรู้ ในขณะที่ผู้สอนทำหน้าที่ผู้อำนวยการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานได้รับความสนใจอย่างมากหลังจากถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ของฟินแลนด์ การที่ฟินแลนด์ตัดสินใจเลือกใช้การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้มีปัจจัยสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของแนวคิดด้านศึกษาที่คำนึงถึงการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบร่วมมือ พหุปัญญาของผู้เรียน และการประเมินผลทางเลือกใหม่ ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ทางการศึกษาของฟินแลนด์ในการให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาแบบกระจายอำนาจ

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, สมรรถนะข้ามพหุสั, ประเทศฟินแลนด์

Abstract

Phenomenon Based Learning is one of the suitable alternatives for learning management in order to build transversal competencies and essential skills in the twenty-first century, for example, interpersonal and communication skills, agile thinking skills, creative thinking skills, and self-directed learning skills. Phenomenon Based Learning uses real-world phenomena as the starting point for learning by integrating interdisciplinary knowledge and subjects together with students' real-world studying phenomena in a holistic manner. Phenomenon Based Learning is student-centered that students are active knowledge creators who learn by doing, while teachers act as facilitators of learning. Phenomenon Based Learning receives much attention after being officially announced in the new Finnish National Core Curriculum of Basic Education. Finland's decision to adopt this kind of learning management is due to the influence of educational approaches that focus on learning with hands-on practice, collaborative learning, multiple intelligences of learners, and alternative assessments. This is a Finnish educational phenomenon that gives priority to a decentralized educational system.

Keywords: Phenomenon Based Learning, Transversal Competencies, Finland

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) ซึ่งเป็นการปฏิวัติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมนุษย์แทบจะทุกมิติ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ข้อมูลมหัต (Big Data) อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (Internet of Things-IoT) และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence-AI) ก่อให้เกิดสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง (Disrupt) การเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดนี้ส่งผลให้พรมแดนระหว่างโลกจริงกับโลกเสมือนจริงอยู่ในสภาวะคลุมเครือ ไม่ชัดเจนเหมือนดังอดีต เรียกได้ว่าเป็นการทลายพรมแดนของสิ่งต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพ ดิจิทัล และชีวภาพ (Schwab, 2016) เห็นได้ชัดว่า สภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปบวกกับความท้าทายจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนในหลายภาคส่วน ไม่เว้นแม้กระทั่งภาคการศึกษา รัฐสภายุโรประบุถึงความสำคัญของการเร่งปฏิรูปการศึกษาและการเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ว่าการศึกษาต้องเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่คาดเดาได้ยากและความคลุมเครือของโลกอนาคต (Lonka, 2015) ในอนาคตอันใกล้นี้ทักษะบางประการอาจกลายมาเป็น

สิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของเรามากกว่าอดีต อาทิ ทักษะด้านดิจิทัล ทักษะด้านวิคิดแบบยืดหยุ่น ทักษะด้านการสื่อสารกับผู้อื่น และทักษะด้านความเป็นสากล (Oxford Economics, 2012) ดังนั้นเราจึงต้องเร่งสร้างคนที่มีลักษณะดังกล่าวผ่านทางจัดการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาสองประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป และความจำเป็นของทักษะสมัยใหม่ จะพบว่า หัวใจของการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันควรอยู่ที่การสร้างคนให้มีสมรรถนะข้ามพิสัย (Transversal Competencies) และพร้อมที่จะเผชิญกับความผันผวนของโลกอนาคตการจะสร้างคนที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ สามารถใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้หลายวิธีบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ที่เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ Phenomenon Based Learning ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศฟินแลนด์ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามพิสัยของผู้เรียน เนื้อหาภายในบทความประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ในส่วนแรกจะเป็นการอธิบายความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ วิธีในการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประยุกต์ใช้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในส่วนที่สองจะเป็นการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ในประเทศฟินแลนด์ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และในที่สุดท้ายจะเป็นข้อเสนอแนะจากมุมมองของผู้เขียน

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

1. ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ Phenomenon-Based Learning เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเน้นการศึกษาปรากฏการณ์เป็นองค์รวมแบบบูรณาการข้ามวิชา สำหรับความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น นักวิชาการได้ทำการศึกษาและได้ให้นิยามของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ต่างกันไป ซึ่งสามารถสรุปความได้ดังนี้

พงศธร มหาวิจิตร (2560) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ว่าเป็นการเรียนรู้ในกลุ่มพหุวิทยาการแบบ Topical Learning (Topic-Based Learning) และ Thematic Learning (Theme-Based Learning) ที่เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาหัวข้อหรือประเด็นเรื่องแบบองค์รวมมากกว่าจะแยกเป็นรายวิชา เพื่อให้มีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงและเสริมสร้างทักษะในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

อรพรรณ บุตรกตัญญู (2561) อธิบายการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานว่า เป็นการนำปรากฏการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การสำรวจด้วยมุมมองที่หลากหลายในเชิงสหวิทยาการของปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยใช้เทคนิควิธีการ และเครื่องมือ

ต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียนจากการศึกษาข้ามพรมแดนระหว่างวิชาภายใต้บริบทที่เชื่อมโยงกันเพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง

กิริสตี โลนกา (2563) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการเรียนแบบองค์รวมซึ่งมีพื้นฐานจากความคิดว่า นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะร่วมมือกันเพื่อสร้างทางออกใหม่ ๆ และผสมผสานความรู้จากวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ความรู้ที่โรงเรียนต้องเชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริง ปรากฏการณ์ซึ่งกำหนดโดยผู้เรียนถือเป็นหัวใจของการเรียนรู้ และปรากฏการณ์นั้นควรไปไกลเกินขอบเขตสาขาวิชาเดียว

Silander (2015) ระบุว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่นำเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ โดยนำปรากฏการณ์มาศึกษาแบบองค์รวมในบริบทที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลและทักษะที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์จะถูกพิจารณาจากมุมมองที่หลากหลายบนพื้นฐานของการบูรณาการข้ามวิชา

Daehler & Folsom (2016) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจปรากฏการณ์ผ่านการใช้ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด และการฝึกปฏิบัติจริง ข้อมูลและทักษะใหม่ที่ได้รับจะถูกใช้ประกอบการศึกษาปรากฏการณ์ ซึ่งการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ข้อมูลใหม่ที่ได้รับจะมีคุณค่าในทันที ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากแนวความคิดของนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานได้ว่าหมายถึง การนำเอาปรากฏการณ์จริงมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ โดยศึกษาปรากฏการณ์ตามสภาพจริง (Authentic phenomena) แบบองค์รวมผ่านการบูรณาการข้ามวิชา ทำให้ข้อมูลและทักษะใหม่ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้เรียนศึกษาหัวข้อ (topic) หรือประเด็นเรื่อง (theme) มีคุณค่าต่อผู้เรียนในทันที เพราะผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. ความสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้เรียนรู้ไปพร้อมกันผ่านการศึกษาปรากฏการณ์แบบองค์รวมในลักษณะการบูรณาการความรู้ข้ามวิชาการเรียนรู้ที่อาศัยความร่วมมือเช่นนี้ก่อให้เกิดผลได้อย่างชัดเจนในสองมิติ ได้แก่ มิติผู้สอน และมิติผู้เรียน

ในมิติของผู้สอน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้อิสระผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ผู้สอนสามารถเลือกปรากฏการณ์หรือประเด็นต่าง ๆ จากบริบทและสภาพแวดล้อมรอบตัว อาจเลือกเป็นประเพณี วัฒนธรรม หรือความสนใจของท้องถิ่นมาประกอบการจัดการเรียนรู้ ส่งผลต่อเนื้อหิจัดการการเรียนรู้มีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของผู้เรียนนอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถเลือกใช้หลักการจัดการรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Instruction) อย่างหลากหลายมาประกอบกัน เช่น การใช้กระบวนการสืบเสาะ (Inquiry

Learning) การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) การใช้โครงการ (Project Learning) และการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolios) (Silander, 2015; Zhukov, 2015) ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

ในมิติของผู้เรียน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้าเข้ากับความรู้เดิมของตน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอยู่ในสถานะของผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Active Creators) ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำความรู้ได้ดีในระยะยาว และก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเนื่องจากปรากฏการณ์ที่นำมาศึกษามีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานก่อให้เกิดการถ่ายโอนทักษะอย่างเป็นธรรมชาติ (Natural transfer) เพราะเป็นการเรียนรู้แบบหยั่งลึก (Anchored Learning) (Silander, 2015; พงศธร มหาวิทยาลัย, 2560) ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนไปปรับใช้กับสภาพแวดล้อมภายนอก และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถนำปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่กำลังเกิดนอกห้องเรียนกลับมาศึกษาในชั้นเรียนได้เช่นเดียวกัน

3. องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การจะนำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไปใช้จัดการเรียนรู้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยในภาพรวมนั้น การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีจุดเด่นอยู่ที่การศึกษาปรากฏการณ์แบบองค์รวมตามสภาพที่เป็นจริงเป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่มีลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า นักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ดังต่อไปนี้

Silander (2015) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานว่า ประกอบไปด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) ความเป็นองค์รวม (Holisticity) เป็นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการไม่แบ่งเป็นรายวิชา 2) สภาพจริง (Authenticity) วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุจำเป็นมีความสอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริง 3) บริบท (Contextuality) เรียนรู้จากบริบทที่เป็นจริง 4) การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Inquiry) ผู้เรียนลงมือค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง เกิดการทำงานร่วมกันของผู้เรียน และ 5) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเองของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ “วิธีการเรียนรู้” และต่อยอดสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Silander, 2015; อรพรรณ บุตรกัตัญญ, 2561; ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์ และคณะ, 2563)

Tissington (2019) อธิบาย ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Key Features of Phenomenon Based Learning) ทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ ประการแรก การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีลักษณะของศาสตร์การสอนแบบคอนสตรัคติวิสต์ (A Constructivist Pedagogy) เนื่องจากมีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered) มีลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีความคล้ายคลึงกับการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

(Project-based learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) และมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism) ประการที่สอง การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีลักษณะเป็นโมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Learning Modules) ผู้เรียนต้องอาศัยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเพื่อแก้ปัญหา ประการที่สาม การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีลักษณะของการมุ่งความสนใจไปยังสภาพของโลกแห่งความเป็นจริง (Real-World Focus/Authenticity) เป็นการนำปรากฏการณ์ ประเด็น หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงมาศึกษา ประการที่สี่ การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการเรียนรู้โดยผู้เรียน (Student Led) ผู้เรียนระบุปัญหาเสนอแนวทางแก้ไข และศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง และ ประการสุดท้าย การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีลักษณะของการวิจัยและการค้นพบ (Research and Discovery) ผู้เรียนได้ลงมือค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปโดยการใช้วิธีนินัย (Deductive inquiry) หรือ วิธีอุปนัย (Inductive inquiry) (Tissington, 2019)

Fields (2019) เสนอจุดร่วมพื้นฐาน (Common Denominators) ของโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ (Phenomenon-based Project) ไว้ 7 ประการ ได้แก่ 1) ข้ามวิชา (Cross-curricular) มีลักษณะของการใช้องค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชามาประกอบเข้าด้วยกัน 2) หลากหลายวัฒนธรรม (Multi-cultural) มีลักษณะของการเรียนรู้จากบริบทวัฒนธรรมต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ภูมิหลังของผู้เรียน 3) มุมมองจากทั่วโลก (Global perspective) มีการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือชั้นเรียน 4) ร่วมมือ (Collaborative) เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันผ่านการทำโครงการกลุ่ม ครูและผู้เชี่ยวชาญจากสาขาวิชาต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) ผู้เรียนลงมือค้นคว้าหาคำตอบ ประเมินผล และนำเสนอข้อค้นพบด้วยตนเอง 6) การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) มีกระบวนการในการทำโครงการคล้ายกับการทำวิจัยขนาดย่อม ผู้เรียนต้องรู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง และ 7) บางสิ่งที่เป็นส่วนตัว (Personal) สิ่งที่น่ามาศึกษามักมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่พบในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ผู้เสนอ	Silander (2015)	Tissington (2019)	Fields (2019)
มุมมองที่เสนอ	ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 5 ประการ	ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Key Features of Phenomenon Based Learning) 5 ประการ	จุดร่วมพื้นฐาน (Common Denominators) ของโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ (Phenomenon-based Project) 7 ประการ

ผู้เสนอ	Silander (2015)	Tissington (2019)	Fields (2019)
รายละเอียด	1. ความเป็นองค์รวม (Holisticity) 2. สภาพจริง (Authenticity) 3. บริบท (Contextuality) 4. การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Inquiry) 5. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)	1. ศาสตร์การสอนแบบคอนสตรัคติวิสต์ (A Constructivist Pedagogy) 2. โมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Learning Modules) 3. สภาพของโลกแห่งความเป็นจริง (Real-World Focus/Authenticity) 4. การเรียนรู้โดยผู้เรียน (Student Led) 5. การวิจัยและการค้นพบ (Research and Discovery)	1. ข้ามวิชา (Cross-curricular) 2. หลากหลายวัฒนธรรม (Multi-cultural) 3. มุมมองจากทั่วโลก (Global perspective) 4. ร่วมมือ (Collaborative) 5. ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) 6. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 7. บางสิ่งที่เป็นส่วนตัว (Personal)

จากตารางที่ 1 สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามแนวคิดของนักวิชาการและนักศึกษานั้นมีทั้งมุมมองที่เหมือนและแตกต่างกัน แต่ก็เพียงพอที่จะเรียบเรียงหลักการสำคัญได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นองค์รวม คือ มีการศึกษาปรากฏการณ์อย่างเป็นองค์รวมแบบบูรณาการข้ามวิชา ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของโมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ หรือโครงการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์แบบข้ามสาระวิชา

2. สภาพจริง คือ เรียนรู้ตามสภาพของโลกแห่งความเป็นจริง โดยการนำเอาปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงมาศึกษา ซึ่งปรากฏการณ์ที่เลือกอาจอิงกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมหรือเป็นที่สนใจ และอาจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ภูมิหลังและชีวิตประจำวันของผู้เรียน

3. กระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะคล้ายกับการวิจัยขนาดย่อม คือ ในการศึกษาปรากฏการณ์ผู้เรียนจะต้องตั้งคำถาม คิด วิเคราะห์ แยกแยะ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้

4. ผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ผู้เรียนเป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้ มีบทบาทเชิงรุกในการศึกษาปรากฏการณ์ที่ตนสนใจ เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบของการร่วมมือ และแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้

4. วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความยืดหยุ่นค่อนข้างมาก ผู้สอนสามารถปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ดังนั้นจึงไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่า การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้มีขั้นตอนอย่างไร สอดคล้องกับคำอธิบายของ กิรส์ติ โลกนา (2563, น. 330) ที่ว่า “ไม่มีวิธีการที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวในการดำเนินโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์” ดังนั้นในที่นี้จึงขอนำเสนอขั้นตอนในการนำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนตามที่ Daehler and Folsom (2016) ได้ระบุไว้ ได้แก่

1. เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ (Select an interesting phenomenon) ร่วมกันระดมสมองหาปรากฏการณ์ที่จะนำมาศึกษา ปรากฏการณ์ควรน่าสนใจและมีความสอดคล้องกับประสบการณ์และระดับชั้นของผู้เรียน

2. วิเคราะห์คุณค่าของบทเรียนที่มีอยู่ (Analyze the utility of your existing lessons) ผู้สอนต้องตั้งคำถามกับตนเองว่า ผู้เรียนได้อะไรจากกิจกรรม และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ได้หรือไม่

3. วางลำดับกิจกรรม (Plan a sequence of activities) อาจเริ่มต้นจากการสังเกตปรากฏการณ์ร่วมกัน ตามด้วยการอภิปราย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองแนวคิดหรือถามคำถาม สนับสนุนให้ผู้เรียนระบุสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ ดึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม และปิดท้ายด้วยการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมทั้งหมด

4. วางแผนการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน (Make a plan for how you will know students have made sense of the phenomenon) อาจให้ผู้เรียนเขียนบรรยาย นำเสนอปากเปล่า ทำสไลด์หรือโปสเตอร์ เพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจของผู้เรียน (Daehler & Folsom, 2016; พงศธร มหาวิจิตร, 2560; ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกุลธรรม, 2564)

อาจกล่าวได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น ผู้สอนสามารถปรับแต่งวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ขอเพียงแค่นำสิ่งถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และใช้ปรากฏการณ์เป็นจุดเริ่มต้นก็น่าจะเพียงพอแล้ว

5. เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผู้สอนอาจใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามความถนัดของตน หรืออาจทดลองใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Teaching strategies for PhBL) ตามที่นักวิชาการทางการศึกษา Tissington (2019) ได้เสนอไว้ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นจากปรากฏการณ์ ไม่ใช่วิชา (Start with a Phenomenon, not a Subject) ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจปรากฏการณ์บางอย่าง เน้นการสำรวจในภาพรวมโดยที่ไม่มุ่งความสนใจไปที่วิชาใดวิชาหนึ่ง

2. ต่อยอดจากความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน (Build on Students' Curiosity) เริ่มต้นด้วยการสอบถามความสนใจของผู้เรียน อนุญาตให้ผู้เรียนเสนอหัวข้อหรือปรากฏการณ์ตามความสนใจของตน

3. ใช้ประเด็นในท้องถิ่น (Embrace Local Issues) เลือกประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจในพื้นที่ โดยอาจเลือกจากประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งในกระบวนการระบุประเด็นเพื่อศึกษานี้สามารถหาข้อมูลได้จากหลายแหล่ง เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การสอบถามผู้ประกอบการ ชุมชน และภาคเอกชนในพื้นที่ และอาจใช้การจัดการเรียนรู้แบบทัศนศึกษาในท้องถิ่นควบคู่กันไป

4. ใช้สถานการณ์ปัจจุบัน (Embrace Current Affairs) ศึกษาปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมกำลังให้ความสนใจและเป็นที่ยอมรับ ตัวอย่างเช่น หากมีเหตุการณ์แผ่นดินไหวเกิดขึ้น อาจนำเอาสถานการณ์ไปใช้เป็นปรากฏการณ์เพื่อการศึกษาในชั้นเรียน ภายใต้หัวข้อใหญ่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

6. วิธีการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียน

วิธีการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของศาสตร์หรือสาขาวิชาผู้สอนจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ โดยเบื้องต้นผู้สอนสามารถทำได้ด้วยการใช้ “โครงการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ หรือ Phenomenon-based Project”(Fields, 2019)ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การตั้งคำถาม (Enquiry Question) เริ่มต้นจากการตั้งคำถามแบบ What if? จะเกิดอะไรขึ้นถ้า...? คำถามลักษณะนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้จินตนาการและเกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ จัดว่าเป็นคำถามที่กระตุ้นทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skill)

2. การใช้บทเรียนขนาดเล็ก (Mini-lessons) ผ่านวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) โดยนำเสนออะไรบางอย่างเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน อาจเป็นกิจกรรมสั้น ๆ เพื่อปูพื้นฐานไปยังเนื้อหาหลัก เช่น นำเสนอความหมายของศัพท์เฉพาะทาง ความคิดรวบยอด หรือคำจำกัดความสั้น ๆ ในขั้นนี้ต้องทำให้มั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน เมื่อมั่นใจว่าผู้เรียนมีความพร้อมแล้วให้ตามด้วยการสอนแบบตรง (Direct Teaching) คือ สอนในส่วนของเนื้อหา ใจความหลักของบทเรียน ปิดท้ายด้วยการประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Assessment) เช่น การถามคำถามอย่างง่ายเพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน

3. การค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างมีแบบแผนและการเรียนรู้ร่วมกัน (Research and Collaborative work) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูล และศึกษาด้วยตนเองผ่านกระบวนการแบบกลุ่ม

4. การนำเสนอผลการค้นคว้าสู่สาธารณะ (Public Presentation) ให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลและข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาสู่สาธารณะอาจมีการเชิญบุคคลภายนอกเข้ารับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

5. การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflection on Learning) ให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง โดยในขั้นนี้ผู้สอนอาจถามคำถามสั้น ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจทบทวน และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

จากการศึกษาความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ วิธีในการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จะพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานน่าจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจและสามารถใช้ได้จริง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ชัดเจนขึ้น การวิเคราะห์กรณีศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ส่วนต่อไปของบทความจึงมุ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้ของประเทศฟินแลนด์ที่นำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ในการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

กรณีศึกษา: ประเทศฟินแลนด์กับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

1. การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

ฟินแลนด์จัดว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาฟินแลนด์กลับตัดสินใจปฏิรูประบบการศึกษาครั้งใหญ่ ฟินแลนด์เล็งเห็นว่าปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขาวิชามาสานกัน (Symeonidis & Schwarz, 2016; กิริสตี โลนกา, 2563) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมแบบใหม่ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นความเป็นองค์รวมให้มากขึ้น (กิริสตี โลนกา, 2563) เห็นได้ชัดว่าหลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์พยายามตอบโจทย์ที่ทำทายนี้นี้ด้วยนำเสนอการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเป็นองค์รวมที่เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ Phenomenon-based Learning โดยในการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของฟินแลนด์นี้การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ โดยได้รับการประกาศใช้อย่างเป็นทางการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ของฟินแลนด์ ในลักษณะโมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary learning modules) เป็นการเรียนรู้ปรากฏการณ์จริง (Authentic phenomena) แบบองค์รวมข้ามขอบเขตสาขาวิชา ผู้เรียนจะศึกษาปรากฏการณ์จริงด้วยตนเอง ผ่านทางการตั้งคำถาม การลงมือค้นคว้าข้อมูล การฝึกปฏิบัติ การสรุปผล และการประเมินผล ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะข้ามพิสัย (Transversal competencies) ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น (Silander, 2015; Symeonidis & Schwarz, 2016; พงศธร มหาวิทยาลัย, 2561)

เมื่อพิจารณาถึงการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในมิติของ ความหมาย องค์ประกอบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ จะพบว่า ระบบการศึกษาของฟินแลนด์มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการนำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะตัวหรือธรรมชาติบางอย่าง ของระบบการศึกษาฟินแลนด์ ในที่นี้จึงขอเสนอมุมมองที่ว่า การที่การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น ฐานมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในประเทศฟินแลนด์นั้น น่าจะเกิดจาก ปัจจัยสำคัญหลายประการประกอบกัน ปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่ 1) อิทธิพลจากแนวคิดด้านศึกษาของ ต่างประเทศ 2) วิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของฟินแลนด์ และ 3) ลักษณะเฉพาะของการศึกษาของ ฟินแลนด์

ประการแรก ในส่วนของอิทธิพลจากแนวคิดด้านศึกษาของต่างประเทศ เป็นที่น่าสังเกตว่า การศึกษาของประเทศฟินแลนด์ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากผลการวิจัยและนวัตกรรมของต่างชาติ ดังที่ ปาลี ซอห์ลเบิร์ก (2559) ระบุไว้ว่า มีแนวคิด 5 ประการจากสหรัฐอเมริกาที่มีบทบาทต่อการศึกษาของ ฟินแลนด์ ได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ในประเด็นการศึกษาเพื่อประชาธิปไตยนักเรียน ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการเรียนรู้ของตนเอง 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ กล่าวคือ หลักสูตร แห่งชาติปี 1994 กำหนดให้โรงเรียนออกแบบหลักสูตรของตนเอง โดยให้มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) 3) พหุปัญญา (Multiple Intelligences) นโยบายการศึกษาของฟินแลนด์ยึดถือหลักการที่ว่า เด็กทุกคนมีความฉลาดในเรื่องที่ต่างกันไป 4) การประเมินผลในชั้นเรียนด้วยทางเลือกใหม่ ๆ ระบบการศึกษาของประเทศอาศัยการตรวจตราของ ท้องถิ่น ครูเป็นผู้สร้างเกณฑ์ในการวัดผลขึ้นมาเอง โดยการประเมินจะคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ผสานกับการใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (portfolio assessment) การประเมินภาคปฏิบัติ (performance assessment) เป็นต้น และ 5) การชี้แนะแบบ เพื่อนช่วยเพื่อนในการพัฒนาวิชาชีพ โดยครูจะช่วยกันสะท้อนแนวปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ เรียนรู้ร่วมกัน

ประการที่สอง ในส่วนของวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของฟินแลนด์ ปาลี ซอห์ลเบิร์ก (2559) ได้กล่าวถึง วิสัยทัศน์ด้านการศึกษา 4 ประการของประเทศฟินแลนด์ในทศวรรษข้างหน้า ได้แก่ 1) การสอนหนังสือในชั้นเรียนจะน้อยลงเน้นการทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเวลาศึกษาสิ่งที่ ตนเองสนใจ 2) การเรียนรู้จะสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแบบเฉพาะบุคคลมากขึ้นมีการใช้ แผนการเรียนรู้รายบุคคลตั้งเนื้อหามาจากหลักสูตรมาตรฐานให้น้อยลง 3) มุ่งเน้นสร้างทักษะทางสังคม เช่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและภาวะผู้นำ 4) เป้าหมายของการศึกษา คือ การค้นหาพรสวรรค์ของ ผู้เรียน ซึ่งแนวคิดเรื่องการค้นหาจุดแข็งของผู้เรียนและการเรียนรู้เฉพาะบุคคลนี้นั้น สอดคล้องกับ มุมมองของ กิรส์ตี โลนกา (2563) ที่ว่า การรู้จักจุดแข็งและกลยุทธ์ในการเรียนรู้ของตนเองจะช่วยให้ ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางด้านการคิด และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีสติ

ประการสุดท้าย การที่การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเหมาะสมกับบริบททางการศึกษาของประเทศฟินแลนด์นั้น น่าจะเป็นเพราะสังคมฟินแลนด์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจ (Trust) ซึ่งสะท้อนผ่านทาง การจัดการศึกษาของประเทศในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสองประการ คือ ระบบการศึกษาแบบกระจายอำนาจ และกรอบแนวคิดด้านหลักสูตรระดับชาติของฟินแลนด์ (Finland's National Curriculum Framework) ที่มีลักษณะแบบหลวม ๆ กล่าวคือ ในส่วนของระบบการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ฟินแลนด์ให้อิสระโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพและสถานการณ์ท้องถิ่น รัฐบาลทำหน้าที่สนับสนุนทางการเงินและจัดเตรียมกรอบการชี้แนะ (Guiding Framework) ว่าแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรเป็นอย่างไร ในส่วนของกรอบแนวคิดด้านหลักสูตรระดับชาติของฟินแลนด์ ครูชาวฟินแลนด์มีอิสระในการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างมาก สามารถปรับการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับท้องถิ่นของตนเองได้ทำให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์และความต้องการของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี (Sahlberg, 2015; กิริสตี โลนกา, 2563)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สภาพสังคมปัจจุบันส่งผลให้ประเทศฟินแลนด์ต้องทบทวนแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศตน ทั้งนี้การที่ฟินแลนด์นำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ใช้นั้น นับว่าเป็นการตอบโจทยที่ท้าทายของยุคปัจจุบันและเหมาะสมกับธรรมชาติด้านการศึกษาของฟินแลนด์อย่างไรก็ดี จากการวิเคราะห์กรณีการจัดการเรียนรู้ของประเทศฟินแลนด์จะเห็นว่า หากเรานำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาปรับใช้กับบริบทประเทศไทยสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในมิติต่าง ๆ ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานจะสามารถเข้ากันกับธรรมชาติด้านการศึกษาของประเทศไทยได้แค่ไหน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีลักษณะเด่นหลายประการที่เหมาะสมกับการนำมาใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างไรก็ตามการเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังคงมีข้อจำกัดอยู่ ดังนั้นผู้สอนจึงควรพิจารณาเบื้องต้นถึงข้อจำกัดเหล่านี้ก่อนที่จะนำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ในที่นี้จึงขอเสนอประเด็นเพื่อประกอบการพิจารณาทั้งสิ้น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การเลือกปรากฏการณ์ในบางกรณีอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากจุดเริ่มต้นคือความสนใจและความสงสัยของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจไม่สามารถเลือกหัวข้อได้ ผู้สอนอาจต้องตัดสินใจกำหนดหัวข้อหรือปรากฏการณ์ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ในส่วนของนิยามคำว่า “ปรากฏการณ์” ยังไม่มีเกณฑ์ที่แน่ชัดในการระบุว่าขอบเขตของปรากฏการณ์ควรกว้างแค่ไหน

2. การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานอาจสร้างความกดดันให้กับผู้เรียน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีจุดเริ่มต้นจากการที่ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำเสนอหัวข้อหรือปรากฏการณ์ และผู้เรียนเป็นผู้จัดการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนกดดัน สูญเสียความมั่นใจ หรือเกิดความท้อใจได้

3. การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามวิชา ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้สอนหลายสาขาวิชาในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจุดนี้เองอาจเกิดอุปสรรคขึ้นหากผู้สอนไม่สามารถปรับตัวได้

สรุป

บริบททางสังคมปัจจุบันต้องการคนที่มีสมรรถนะข้ามพิสัย มีทักษะในการร่วมมือกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์และพร้อมที่จะแสวงหาความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาอันสลับซับซ้อน การจะปลูกฝังทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านระบบการศึกษาสามารถทำได้ผ่านทางการปรับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยผู้สอน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ Phenomenon Based Learning จัดว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับการนำไปใช้เพื่อสร้างสมรรถนะดังกล่าว เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก ให้คุณค่ากับความแตกต่างระหว่างบุคคล การศึกษาปรากฏการณ์แบบองค์รวมในลักษณะของการบูรณาการข้ามวิชาส่งผลให้ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานพบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ตามสภาพจริงแบบองค์รวมในลักษณะการบูรณาการความรู้ข้ามวิชาผู้เรียนอยู่ในสถานะของผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่ผู้สอนอยู่ในสถานะของผู้อำนวยการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผู้เรียนจะเกิดการตกผลึกทางความคิดอันจะนำไปสู่

ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ตนศึกษาผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะจดจำความรู้ได้ดีในระยะยาวเนื่องจากเป็น การเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิดการถ่ายโอนทักษะอย่างเป็นธรรมชาติ และส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะข้ามพิสัย

เอกสารอ้างอิง

- กิริสตี โลกกา. (2563). *Phenomenal learning: นวัตกรรมการเรียนรู้แห่งอนาคตแบบฟินแลนด์*. แปล จาก Phenomenal learning from Finland. (แปลโดย สุนันทา วรรณสิทธิ์ เบล และ พยุงศักดิ์ แก่นจันทร์). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คสเคป.
- ตะวัน ไชยวรรณ, และกุลธิดา นกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน : การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-263.
- ปาสี ซอห์ลเบิร์ก. (2559). *Finnish Lessons 2.0: ปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จ บทเรียนแนวใหม่จาก ฟินแลนด์*. แปลจาก *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?*. (แปลโดย วิชยา ปิตขามุก). กรุงเทพมหานคร: โอเพ่น เวิลด์ส.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2560). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. *นิตยสาร สสวท*, 46(3), 40-45.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2561). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการ เรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 73-90.
- ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์, วิชยา กรพิพัฒน์, วนิตา ชูเกียรติวัฒนากุล, และภัทรปภา ทองแห่งใหญ่. (2563). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงด้วยการสอนแบบปรากฏการณ์เป็น ฐาน รูปแบบการเรียนรู้จากประเทศฟินแลนด์. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(1), 61-81.
- อรพรรณ บุตรกัตถัญญ. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์ รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 46(2), 348-365.
- Daehler, K., & Folsom, J. (2016). *Making Sense of SCIENCE: Phenomena-Based Learning*. Retrieved 2021, July 15. from <http://www.WestEd.org/mss>.
- Fields, D. (2019, March). *Applying Phenomenon-Based Learning to Day-to-day Lessons*. Paperpresented at the 2019 Oxford National Conference, Italy. Retrieved 2021, July 15. from <https://elt.oup.com/feature/it/ONC19/?cc=de&selLanguage=de& mode=hub>

- Lonka, K. (2015). *Innovative Schools: Teaching & Learning in the Digital Era*. European Parliament. European Union. Retrieved 2021, July 15. from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563389/IPOL_STU\(2015\)563389_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563389/IPOL_STU(2015)563389_EN.pdf)
- Oxford Economics. (2012). *Global talent 2021: How the new geography of talent will transform human resource strategies*. Retrieved 2021, July 15. from <https://www.oxfordeconomics.com/Media/Default/Thought%20Leadership/global-talent-2021.pdf>.
- Sahlberg P. (2015). *Finland's school reforms won't scrap subjects altogether*. Retrieved 2021, July 15. From <https://theconversation.com/finlands-school-reformswont-scrap-subjects-altogether-39328>.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond*. Retrieved 2021, July 15. from <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>
- Silander, P. (2015). *Phenomenon based learning*. Retrieved 2021, July 15. from <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>
- Symeonidis, V., & Schwarz, J. F. (2016). Phenomenon-Based Teaching and Learning through the Pedagogical Lenses of Phenomenology: The Recent Curriculum Reform in Finland. *Forum OŚwiatowe*, 28(2), 31–47.
- Tissington, S. (2019). *Learning with and through phenomena: An explainer on phenomenon-based learning* (Paper presented at the Association of Learning Developers in Higher Education Northern Symposium). Middlesbrough UK.
- Zhukov, T. (2015). *Phenomenon-based Learning: What is PBL?*. Retrieved 2021, July 15. From <https://www.noodle.com/articles/phenomenon-based-learning-what-is-pbl>.